

Det talade ordet gäller

Tal av biståndsminister Pierre Schori vid Sveriges
förkonferens i FN: Fjärde Kvinnokonferens,
den 31 maj 1995

Evenis Guchu är ensamstående mor i den lilla byn Chivhu i Zimbabwe. Det är en hård tillvaro som innebär en kamp för familjen mot både samhälleliga fördomar och sämre förutsättningar. Flickor i Zimbabwe slutar skolan i förtid i större antal än pojkar. Förklaringen är enkel: När familjen saknar pengar till skolavgifter för alla barnen prioriteras sönerna, eftersom de anses ha större chans än döttrarna att få arbete och en inkomst. Det är ett självklart val i södra Afrika, där erfarenheterna av återkommande katastrofer är väl kända. Att ha pengar när torkan kommer kan vara skillnaden mellan liv och död.

Evenis Guchu och hennes döttrar har dock fått en chans att klara sig och sina liv genom det SIDA-stödda projektet Camfed. Tack vare projektet har fler flickor från fattiga familjer möjlighet att gå i skola och därmed säkra sin chanser till en bättre tillvaro. Investeringar i flickornas utbildning är en av de mest samhällsekonomiska satsningar som kan göras. När fattiga familjer prioriterar bort döttrarnas utbildning prioriterar man samtidigt bort möjligheten för döttrarna att säkra sina familjers framtid på annat sätt än det traditionella, att skaffa många barn. Samtidigt går möjligheten till att förbättra barnens hälsa förbi, en av de många positiva bieffekterna av

att utbilda kvinnor. Risken blir istället större, som i byn Chivue fall, att antalet tonårsgraviditeter ökar och också prostitutionen.

Stödet till CamFed-projektet är ett exempel på svenska biståndsinsatser som syftar till ökad jämställdhet mellan män och kvinnor. Vårt mål är att integrera både kvinnors och mäns perspektiv i hela biståndet. I en del fall kan det vara motiverat med särskilda kvinnoprojekt, samtidigt som regeln bör vara att alla projekt och program tar hänsyn till effekterna på mäns och kvinnors situation och på fördelningen av t ex makt och resurser mellan män och kvinnor. Tidigare erfarenheter har visat att särskilda kvinnoprojekt lett till en marginalisering av kvinnan om biståndet i övrigt förbiset kvinnans viktiga roll i utvecklingsprocessen.

Inom det svenska biståndet har vi under drygt 30 år arbetat med att förbättra kvinnornas situation i utländerna. Vår långa erfarenhet har lärt oss att ett jämställdhetsperspektiv är nödvändigt för att både förstå och finna lösningar på globala problem som fattigdom, miljöhot och befolkningsfrågor. I stort sett i varje samhällsproblem kan vi som en del se dagens ojämställda förhållande mellan män och kvinnor. Det räcker inte med att i biståndet skapa öar av kvinnoprojekt, om omgivningen fortsätter att förneka kvinnan rätt till de demokratiska institutionerna, till ekonomiskt oberoende och till den egna kroppen. Det är därför FN:s Kvinnokonferens är så viktig för det svenska och globala utvecklingssamarbetet.

För att det svenska utvecklingssamarbetet skall kunna bidra till en långsiktigt hållbar utveckling krävs en politisk vilja och handlingskraft hos regeringarna i våra samarbetsländer att driva jämställdhetsarbetet framåt. Hur viktigt det än är med bistånd utgör detta bara en liten del av lösningen för att öka jämställdheten i världen. Biståndet kan komplettera de inhemska åtgärderna och hjälpa till att få igång de insatser som landet själv vill satsa på. Det

angeläget att biståndet står i samklang med vad mottagarlandet önskar. Samtidigt har vi en viktig uppgift i det svenska utvecklingssamarbetet att i dialogen med mottagarländerna betona vikten av ett jämställdhetsperspektiv i alla politiska beslut.

Regeringar från alla världens länder kommer att resa till Peking för att delta i Kvinnokonferensen. Vid konferensen skall de följa upp vilka framsteg som har nåtts på vägen mot jämställdhet, utveckling och fred, vilket stakades ut i Nairobistrategierna (1985) samt besluta om hur politiken skall utformas i framtiden för att uppnå en verkligt jämställd utveckling.

Årets upplaga av UNDP:s rapport Human Development Report har jämställdhet som huvudtema och kommer att utgöra ett underlag vid Kvinnokonferensen i Peking. Rapporten innehåller tre huvudpunkter:

1. Kvinnors kapacitet och kompetens har förbättrats världen över, men deras möjligheter i samhället har begränsats. De nordiska länderna utgör undantagen som genom "affirmative action" i form av sociallagstiftning av olika slag förbättrat kvinnors situation
2. Sverige innehar en topposition på de TVÅ index som mäter kvinnors kapacitet och de möjligheter som erbjuds i form av sysselsättning, lönesättning mm.
3. 50 % av världens arbete utförs av kvinnor. Kvinnor har längre arbetsdagar än män. Männen arbete är lönat till 3/4, medan kvinnorna endast får betalt till 1/4. Detta snedvrider i sin tur status och ägandeförhållandena i samhället.

De slutsatser som dragits om kvinnans viktiga roll i utvecklingen vid tidigare FN-konferenser är viktiga hörnstenar som vi måste bygga vidare på i Peking. Det går att se jämställdhetsperspektivet som en röd tråd i alla stora FN-konferenser om avgörande utvecklingsfrågor under 1990-talet. Det började med att FN:s konferens för miljö och utveckling år 1992 lyfte fram kvinnans betydelse för en miljömässigt hållbar utveckling. Vid FN:s världskonferens om de mänskliga rättigheterna år 1993 betonades vikten av att kvinnan

är fullt delaktig i utvecklingsprocessen. FN:s konferens om befolkning och utveckling 1994 slog fast att en stärkt ställning för kvinnor och ökat utbildning är viktiga faktorer för att minska befolkningstillväxten. På samma sätt var jämställdhetsfrågor ett genomgående tema vid det Sociala Toppmötet i mars i år. Konferenserna får inte bli enskilda företeelser utan samband. De måste ses som delar i en process där jämställdhetsperspektivet och kvinnornas roll ständigt utvecklas och fördjupas.

Som så många andra FN-konferenser kommer Kvinnokonferensen att utmynna i många vackra ord och löften. Det är gott och väl, men det krävs mer än ord för att de fattiga flickorna i Zimbabwe, som får biståndspengar för att betala skolavgiften, skall märka någon skillnad. Det krävs mer än ord för att förändra de strukturella, kulturella och religiösa förhållanden som styr männens respektive kvinnornas beslut om utbildning, yrke och familjebildning. Det krävs politisk vilja och handlingskraft för att driva igenom de omfattande samhällseliga förändringar som är nödvändiga för att skapa förutsättningar för verklig jämställdhet. Jämställdhet är ingen "kvinnofråga". Det är en viktig samhällselig fråga som berör såväl kvinnor som män. Alla i samhället, både män och kvinnor, har ett ansvar för att öka jämställdheten - för att jämställdhet är ett mål i sig, men också för att en långsiktigt hållbar utveckling inte är möjlig om kvinnor och män inte kan delta i och ta del av utvecklingen på lika villkor.

Det handlar i grund och botten om att en maktförskjutning måste till. Kvinnor måste få större makt att påverka, samtidigt som män måste ta ett större ansvar. Det gäller hela samhällsstrukturen. Det räcker inte med att utbilda kvinnor så länge de konsekvent betalas lägre lön än män för motsvarande arbete, diskrimineras av arbetsgivare vid anställning och befördran eller om de inte själva får äga jord och fast egendom. Det hjälper inte att kvinnor bereds plats i parlamenten, om samhället i övrigt präglas av en

traditionell och konservativ syn på mäns och kvinnors roller. Män har alltför länge haft makt utan ansvar, och kvinnor alltför länge ansvar utan makt.

Sannolikt kommer inte Evenis Guchu eller någon av hennes barn att kunna resa till Peking för att påverka regeringarnas ställningstaganden. De kvinnor och män som deltar i konferensen kommer med stor säkerhet från en verklighet som i många avseenden skiljer sig från den fattiga vardagen på landsbygden i Zimbabwe. Men för att Kvinnokonferensen skall tjäna sitt syfte är det av stor vikt att också de fattigaste kvinnorna får möjlighet att göra sina röster hörda i den internationella jämställdhetsdebatten. Det vore en omöjlighet att alla jordens kvinnor, från stad och landsbygd, från u-land och i-land, från karriärkvinnan till tolvbarnsmamman skulle ha samma syn på hur målet om ökad jämställdhet skall nås.

Sverige har via biståndet stött de nationella förberedelserna inför konferensen i flera av våra samarbetsländer bl a med att utarbeta nationella handlingsplaner och att sprida information om konferensen. Arbetet med att ta fram nationella rapporter inför Kvinnokonferensen och informationsspridning kan vara de första leden i en inre process och bidra till ett ökat intresse för jämställdhetsfrågor. Sverige har också bidragit till att kvinnor från u-länderna skall ha möjlighet att resa till Peking för att delta i konferensen och i NGO-forum. Sammanlagt har Sverige betalat ut närmare 40 miljoner kronor till förberedelser på nationell, regional och global nivå inför Kvinnokonferensen.

De av oss som kommer att resa till Peking måste ha i åtanke att även om levnadsbetingelserna skiljer sig markant mellan kvinnor i Nord och i Syd, så har flertalet kvinnor mycket gemensamt. Kvinnor har jämfört med män mindre politiskt inflytande, mindre ekonomiskt oberoende och ett större ansvar vad det gäller familj och barn, det senare även om hon själv arbetar. Det är de gemensamma problemen som konferensen måste ta fasta

på för att den skall kunna leda till ökad jämställdhet och utveckling i Syd och i Nord, i Öst och i Väst. Jag menar också att det krävs rikligt med solidaritet och samarbete mellan länder och regioner för att framsteg skall nås.

Det finns tendenser att betrakta jämställdhetssträvanden som en sysselsättning förbehållen den rika världen. På samma sätt finns det de som ser utveckling som en fråga för u-länderna och drar ett likhetstecken mellan utveckling och bistånd. Inget kan vara mer fel. Jämställdhet är inte något slags krona på verket när samhällsutvecklingen uppnått en viss nivå. Jämställdhet och utveckling går istället hand i hand. Det handlar om vilken sorts utveckling vi vill ha i framtiden och om att ha lika möjligheter att påverka utvecklingen.

För att Peking-konferensen någon gång i framtiden skall kunna betecknas som en vändpunkt krävs ett omfattande uppföljningsarbete. Inom det svenska utvecklingssamarbetet ska vi ytterligare skärpa jämställdhetsperspektivet. Det sker på olika sätt. Vi håller på att utreda hur jämställdheten ska integreras i de biståndspolitiska mål som riksdagen lagt fast. Samtidigt arbetar vi med att utveckla våra metoder för att jämställdhetssträvandena skall få genomslag i alla former av bistånd, från hälso- och utbildningsstöd, till infrastrukturstöd, makroekonomiskt stöd och demokratistöd.

I det bilaterala samarbetet håller ett initiativ på att utvecklas för några utvalda länder. Avsikten är att ge jämställdhet en övergripande roll i landprogrammeringsprocessen. Initiativet baseras på Sveriges politik för jämställdhet i biståndet, på mottagarlandets politik samt på den internationella handlingsplanen. Planen blir därmed ett viktigt instrument för en förbättrad policydialog om de viktiga politiska, ekonomiska och legala aspekter.

I det multilaterala samarbetet ska vi vara pådrivande i

FN:s arbete med att genomdriva de förändringar som ingår i handlingsplanen.

Jämställdheten kommer att vara en avgörande del i det fortsatta utvecklingsarbetet för att det har visat sig vara en investering för att nå, inte bara lika förutsättningar för kvinnor och män, utan också för att nå våra övriga uppsatta biståndsmål. Den vackra, ännu inte uppnådda, visionen om demokrati, mänskliga rättigheter och långsiktigt hållbar utveckling förblir ouppnåelig om inte kvinnor och män ges samma möjligheter att delta i och få del av utvecklingen. Vägen till utveckling och demokrati går via kvinnans frigörelse!